

Glagoljaško pjevanje u Istri, danas i nekoć, ne tako davno

izv. prof. dr. sc. Ivana Paula Gortan-Carlin

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

e-mail: igcarlin@unipu.hr

Glagoljaško pjevanje

Specifičan fenomen hrvatskoga glazbenoga izričaja na području od Istre, Primorja i otoka (Krk, Cres, Lošinj, Rab, Pag) srednje Dalmacije s otocima (Brač, Hvar, Šolta, Vis) do Dubrovnika

- “sve ono pučko pjevanje (kolektivno i pojedinačno) što je u svojim počecima proizašlo iz liturgijskog pjevanja na staroslavenskom jeziku (...), postepeno se u toku razvoja oblikovalo u liturgijsko pjevanje zapadnog obreda na živom narodnom jeziku, a u napjevima pored elemenata gregorijanskog korala usvojilo i karakteristike svjetovnog vokalnog glazbenog folklora onih geografskih područja na kojima se razvijalo”

Jerko Bezić (1971)

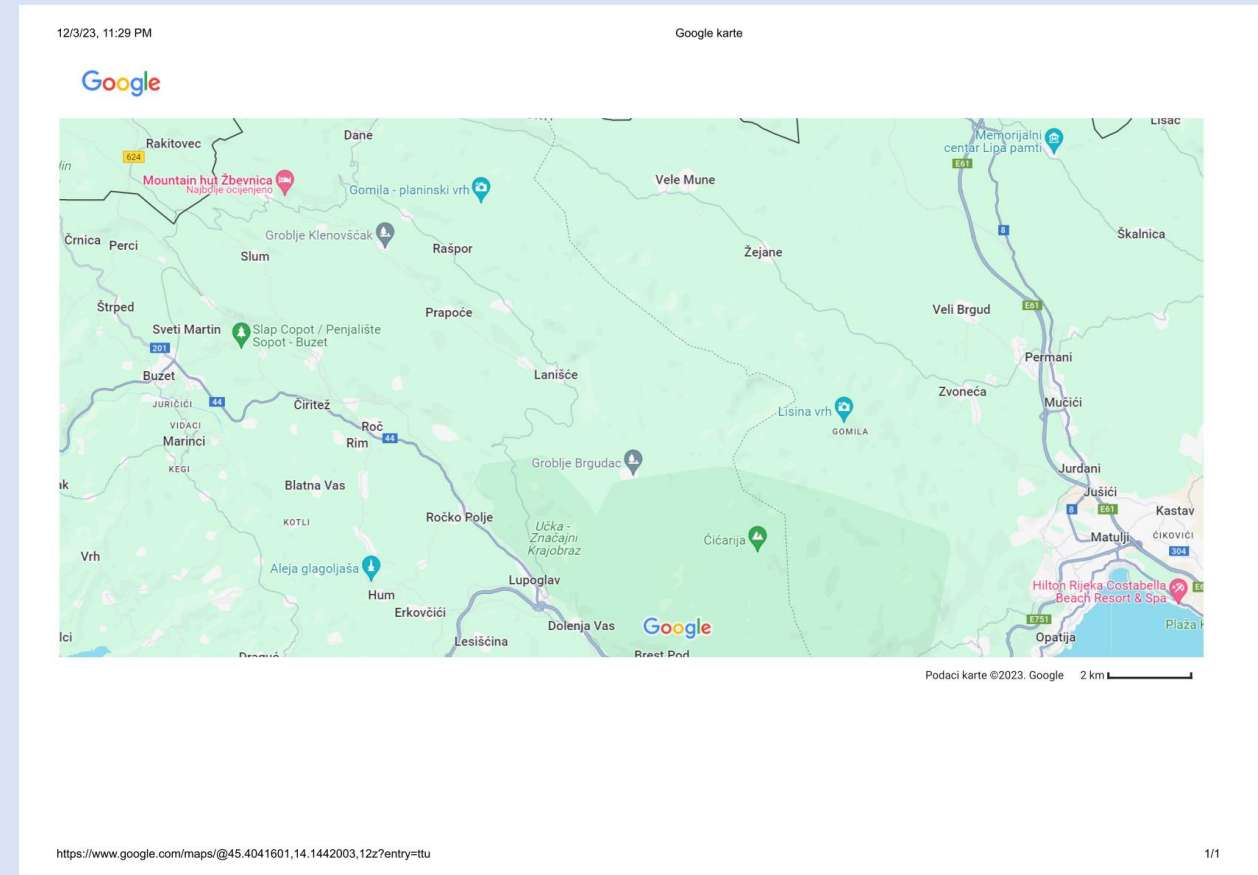
Glagoljaški napjevi

- Glagoljaški napjevi prenosili su se uglavnom usmenom predajom te su, očuvani u različitim inačicama.
- Slobodnoga su ritma, jednoglasni ili višeglasni (ugl. dvoglasni), nastajali su u starim tonalitetima, a novije inačice i u duru.
- Sadržavaju značajke bizantinskog liturgijskoga pjevanja, gregorijanskoga korala i hrvatskih folklornih napjeva, poglavito od 18. st., od kada su u glagoljaškom pjevanju sve više sudjelovali i laici

Doliner i Križman-Zorić (2009)

Lanišće

- se prostire u brdsko-planinskom području Ćićarije koja se nalazi na sjeveroistoku Istarskog poluotoka.
- Granice Ćićarije nisu točno određene, na sjeverozapadu prelaze u područje Krasa (Slovenija), a na jugoistoku je povezana sa planinom Učkom

Općina Lanišće

- od planine Žbevnice do Oštrog vrha,
na površini od 143,13 km² (14.313 ha)

- broj stanovnika: 294 (2015.)

- u svom sastavu ima 14 naselja:

Lanišće, Podgaće, Prapoće, Klenovščak,
Kropinjak, Slum, Trstenik, Rašpor, Račja Vas,
Dane, Vodice, Jelovice, Brgudac i Brest.

Lanišće je

- mjesto gdje se sačuvala bogata baština vrlo starih pučkih crkvenih napjeva, odn. glagoljaško pjevanje
- Najpoznatije su mise: laniška “Vela večernja” i “Laniška misa”, ili kako je mještani zovu “Stara maša”.

Župna crkva svetih Kancija, Kancijana i Kancijanile

Staroslavenski Institut

CD broj 32 Mjesto snimanja:

Lanišće u Istri / dr. V. Žganec, 10. XI. 1957. god. /

1. Pjesma na Vel. tjedan pred crkvenim vratima [1:31]
2. Offizium na Vel. Tjedan (Vel. četvrtak) [0:47]
3. Lekcija na Vel. tjedan (iz Jutrene) / tužba Jeremije proroka / [1:44]
4. Gospodine pomiluj [5:21]
5. Slava [7:41]
Oracija
Epistola
Odgovor na epistolu
6. Gospodin s vama (početak evanđelja) [2:03]
Evanđelje
7. Dijelovi propovijedi (o crkvenoj glazbi i dr. Žgancu) [8:04]
8. Vjeruju [5:39]
9. Ofertorij (« O Marijo, majko mila », pučka pjesma) [2:31]
10. Prefacija [3:24]

- Snimke koje je dr. Vinko Žganec snimio 1957. godine, Boris Doliner je za potrebe Staroslavenskog instituta u Zagrebu presnimio i obradio s magnetofonskih vrpca na CD tijekom 2003. do 2010. godine. Glagoljaško pjevanje Lanišća nalazi se na četiri CD-a (br. 32-35) u fonoteci „Tradicijsko glagoljaško pjevanje u Hrvatskoj“.

CD broj 33

Mjesto snimanja: Lanišće u Istri

/ dr. V. Žganec, 10. XI. 1957. god. /

1. Svet [4:14]

Podizanje

2. Blagoslovljen [1:14]

3. Oče naš [3:50]

4. Jaganjče [1:22]

Pričest

Pričesno pjevanje (Marijanska)

5. Tijelo Kristovo, nahrani me [1:36]

6. Anđeo Gospodnji [1:00]

7. Kampananje [2:33]

Nagovor puku

8. Poslan bi anđel Gabriel [0:58]

CD broj 34

Mjesto snimanja: Lanišće u Istri

/ dr. V. Žganec, 10. i 11. XI. 1957. god. /

1. Svršetak Veličit [2:32]

Antifona iza Veličit (Offizium)

Poslije Večernjice III

2. Marijanska pjesma [3:10]

Tantum ergo (hrvatski)

Bogu ocu, Bogu sinu

3. Zvonjenje [0: 23]

4. Blagosloven budi Bog [1:24]

5. Djevice dobra (Hoćemo Boga) [1:11]

Služba za mrtve i Misa za mrtve (IV)

6. Opijevanje pokojnika [27:12]

Pokoj vječni, Gospodine pomiluj, Tractus, **Dan od gnjeva**, Evanđelje,

Gospodine Isuse Kriste

Zazivi prije poefacije, Prefacija, Svet, Blagosloven, Litanije, Pax Domini,

Svetlost večna, Libera

7. Bog se rodi Vitlijomi (istarski napjev) [1:45]

8. Dajte, dajte, svi bez muke (« Kolijani ») / istarski napjev / [1:20]

CD broj 35

Mjesto snimanja: Lanišće i Pazin u Istri

/ dr. V. Žganec, 10. i 11. XI. 1957. /

Crkvene pjesme:

1. Narodi nam se kralj nebeski [1:01]
2. Tri kralja jahahu [0:43]
3. U se vrime godišća [0:56]
4. Puče moj (korizmena) [0:52]
5. Pomiluj mene, Bože (Miserere) [0:51]
6. Puna tuge [1:00]
7. Litanije lauretanske (istarska melodija) [1:04]

Đaci sjemeništa u Pazinu:

8. O Marijo, majko mila [1:24]
9. Slava (dio) [1:11]
10. Pjesma jednog đaka (recitacija) [3:19]
11. Poslušajte, braćo mila (Muka. Pjevaju đaci iz Dubrovnika) [2:09]
12. Isto (pjeva jedan profesor Istranin) / iz Karoibe / [0:41]
13. Zbogom, dragi roditelji (pogrebna) [1:01]
14. Veseli se, o Marijo (uskrsna) [1:34]
15. U sve vrime godišta [1:22]

Dan od gnjeva (Lanišće, 1957.), CD 34, 6., 0:11.58

1. Dan od gnjeva strašnom silom, Razrušit će svet pepelom, Kaže David sa Sibilom.	4. Smrt i narav čudit će se, Kada mrtvi probude se, Da im djela razvide se.
2. Kolik trepet tad će biti, Kad nam sudac bude priti, Sve potanko razviditi.	5. Knjige će se otvoriti, U kojima sve će bit, Po čem će se svijet suditi.
3. Trublja tutnji zven zvukom, Po grobovih strašnom bukom, Zvat će na sud sve jaukom.	6. Ovom dakle, Bože, prosti! Blag' Isuse, pun milosti, Pokoje daj im u vječnosti. Amen

Musical score for the song "Dan od gnjeva". The score is written in 4/4 time with a tempo marking of ♩ = 60. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The lyrics are: "Dan od gnje-va stra-šnom si-lom, ra-zru-šit će svet pe-pe-lom, Ka-že Da-vid sa Si-bi-lo-om. A-men." The score consists of two staves. The first staff contains the first five measures of the melody, and the second staff contains the final two measures, starting with a measure rest of 6 measures.

Bugarenje, rustikalno i gromko pjevanje

- Ćići neće za svoje starinsko pjevanje reći da će bugarit, već da će „zarozgat“.
- Izraz „bugarenje“ unijeli su u stručnu terminologiju Ivan Matetić Ronjgov i Slavko Zlatić.
- Manifestacija "Zarozgajmo na Ćićariji (svake godine, zadnje nedjelje u svibnju, u Lanišću)
 - cilj očuvati tradiciju specifične izvorne narodne glazbe na Ćićariji.
- Bugarenje je Dvoglasno pjevanje u tijesnim intervalskim razmacima, najviše do male terce, koje se često sjedinjuje u unisonu.
- Osnovni napjev u pravilu izvodi jedan pjevač na kojega se kasnije nadovezuju drugi
- Kod bugarenja se ističu završeci: pri prvom završetku dvoglasje nastaje spuštanjem glasova, netemperiranim silaznim glisandom, a drugi i češći je unisono završetak s jednim glasom koji poklizava na interval smanjene terce.
- Pjeva se gromko i snažno, a grleni forte djeluje grubo i prilično „nekultivirano“.
- izvodi se u skupini - zboru.

„Maša po starinski“

„maša“ = misa;

„po starinski“ = na starinski način,
odn. kako su pjevali naši stari

**Maša
po
starinski**

**Sveti Petar u Šumi,
nedjelja 25. kolovoza 2019.**

**XII. SMOTRA
STAROCRKVENOG
PUČKOG PJEVANJA**

PROGRAM MANIFESTACIJE

Nedjelja, 25. kolovoza 2019.
10.00 sati - Svečano misno slavlje
Liturgijsko pjevanje „MAŠU PO STARINSKI“ predvoditi će crkveni
pučki pjevači iz Istre i Dalmacije
Izravan televizijski prijenos na 1. programu HTV

19. 00 sati - XII. Smotra starocrkvenog pučkog pjevanja
Sudjeluju zborovi, skupine i pučki pjevači iz zemlje i
inozemstva.

NOSITELJ PROJEKTA: Općina Sveti Petar u Šumi
GENERALNI POKROVITELJ SUPETARSKOG KULTURNOG LJETA: Grad Zagreb
POKROVITELJI: Ministarstvo kulture RH, Istarska županija, Porečko i puljska biskupija, Župa sv. Petra i Pavla
UMJETNIČKI VODITELJ: prof. Bruno Krajcarić
DIREKTOR PROJEKTA: Viktor Prenc
MEDIJSKI POKROVITELJI: Radio Pula, HRT 1 program, Radio Istra, Radio Labin

Maša po starinski

- *Maša po starinski* se održava svake godine u drugoj polovici kolovoza u Svetom Petru u Šumi u župnoj crkvi Sv. Petra i Pavla (Pavlinški samostan)
- 23. kolovoza 2008. godine
- Sastavljena iz dva dijela:
 1. Svečano misno slavlje (liturgijsko pjevanje **Maše po starinski** predvode crkveni pjevači – svake godine iz drugog kraja)
 2. Smotra starocrkvenog pučkog pjevanja

Revitalizacija crkvenog pučkog pjevanja

- fenomen crkvenog pučkog pjevanja nastoji se približiti procesima revitalizacije i javne prezentacije široj publici
- tradicijski glazbeni repertoari ovise o javnim izvedbenim modelima kroz koje su izgradili svoju sadašnju opstojnost i moguću popularnost kao preduvjet daljnjeg opstanka
- crkveno pučko pjevanje kao glazbena izvedba je konstantno, u pravilu, javni nastup
- nastupom na smotri brojni pjevači/sudionici potaknuli su nove/stare načine glazbenog izvođenja i predstavljanja repertoara proizišla iz redovne glazbene prakse crkvenog pučkog pjevanja

Vrijednost Maše po starinski je u:

- revitalizaciji crkvene pučke glazbe
- zainteresiranosti sudionika za javnim prezentiranjem pučkih crkvenih napjeva pred publikom izvan svog mjesta boravka i župnih crkvi gdje se napjev najčešće (ili povremeno) izvodi.
- povećanjem i predstavljanjem novih sudionika iz različitih mjesta Istre, ali i šire koji izvode nove/stare crkvene napjeve
- dobi sudionika; naime, za kontinuitet očuvanja starocrkvenog pučkog i glagoljaškog pjevanja važno je da su među sudionicima i mladi izvođači.

- Maša po starinski - jednogodišnji festivalski susret, sudjeluju stariji ali i mlađi naraštaji + audio-vizualno snimanje = postignuta je veća mogućnost očuvanja baštine.
- Odaziv gradova sudionika se povećava, ali broj izvođača godišnje je gotovo isti
- Maša po starinski jest specifična duhovno-kulturna manifestacija koja može biti predstavljena u niši glazbeno-duhovnog turizma.

Za istarsku muzikologiju i etnomuzikologiju: *Maša po starinski* je izvor starocrkvenog pučkog pjevanja današnjice kojeg valja zabilježiti za naredne naraštaje.

1. Smotra

- Ženska vokalna skupina „Lanišće“:

Gospodine pomiluj, iz Laniške maše;

Bog se rodi

2. Smotra (2009.)

- Ženska skupina iz Lanišća:

Uzveliči dušo moja Gospoda;

Jaganjče Božji